

DEN NORSKE KIRKE

Kirkelig fellesråd i Trondheim

FORNYINGS-, ADMINISTRASJONS-
OG KIRKEDEPARTEMENTET

7. AUG 2013

SAKSNR:

13/613

Munkegt. 6

7004 TRONDHEIM

Tlf: 99436000

Faks: 73500788

Det kongelige fornyings-, adm- og kirkedepartement
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO

Trondheim 27.08.2013
Vår saksbehandler: kjenor
Vår ref.: 13/00069-006
Arkivkode: 000

Høring - NOU 2013: 1 Det livssynsåpne samfunn

Kirkelig fellesråd i Trondheim (KFiT) er positiv til utredningens ønske om en helhetlig vurdering av statlig tros- og livssynspolitikk i Norge og vi ser på Stålsettutvalgets utredning som et viktig bidrag i denne prosessen. KFiT forstår begrepet «livssynsåpent» som en anerkjennelse av tro og livssyn som en integrert og naturlig del av menneskers liv. Begrepet gir et signal om religion og livssyn som noe positivt som skal ha en synlig og rettmessig plass i det offentlige rom.

I utvalgets mandat ble det presisert at utredningen skulle legge til grunn det såkalte kirkeforliket på Stortinget i 2008. KFiT har ikke tatt stilling til tema som ligger utenfor utvalgets mandat.

KFiT legger merke til at geografi ikke har vært en faktor ved utvelgelse av medlemmer til utvalget. KFiT er spørrende til om dette kan ha påvirket utvalgets virkelighetsbeskrivelse.

Som representanter for en majoritetskirke og en majoritetstro har vi et særlig ansvar for å bidra til kritisk blikk på etablerte ordninger og praksis på tros- og livssynsfeltet. Utvalget har formulert åtte grunnleggende prinsipper som har dannet fundamentet for den øvrige utredningen og de vurderingene og forslagene som blir presentert. Målet for utvalget er at disse prinsippene også skal kunne peke ut over denne utredningen og brukes som grunnlag for en framtidig tros- og livssynspolitikk, som også kan dreie seg om andre saker enn de som blir drøftet i utredningen.

KFiT vil i dette høringssvaret knytte noen tilbakemeldinger til enkelte side ved noen av disse åtte prinsippene.

Likebehandling

Det er positivt at Stålsett-utvalget formulerer sitt prinsipielle grunnlag eksplisitt, og KFiT slutter seg i hovedsak til utvalgets grunnleggende prinsipper for en helhetlig tros- og livssynspolitikk. Når det gjelder prinsippet om likebehandling vil KFiT og påpeke at ønsket om likebehandling av ulik tro og livssyn i større grad bør tilrettelegge for økt tros- og livssynsnærvær på ulike samfunnsområder framfor innskrenking av eksisterende ordninger med tilknytning til Den norske kirke.

Likebehandlingsprinsippet bør ikke være til hinder for at det offentlige aktivt støtter bestemte kulturelle uttrykk eller bestemte samfunnsfunksjoner som har tros- eller livssynsmessige forankring. En aktivt støttende tros- og livssynspolitikk bør også kunne innebære at det offentlige har en aktiv

DEN NORSKE KIRKE

Kirkelig fellesråd i Trondheim

politikk for bestemte hensyn eller verdier som ikke nødvendigvis slår ut på samme måte i alle tros- og livssynssamfunn. Det bør åpne opp for at staten kan forskjellsbehandle både til fordel for minoritet og majoritet der hvor det foreligger saklige grunner for det.

Kirkebygg

Kirkebygg er ett område der prinsippet om likebehandling må nyanseres med flere hensyn. Et eksempel på saklig forskjellbehandling i favør for Den norske kirke kan være å anerkjenne og støtte noen trossamfunns spesielle funksjoner, f.eks. Den norske kirkes ordning med å opprettholde en landsdekkende kirkelig infrastruktur i alle landets kommuner.

KFiT mener at det ikke er tilstrekkelig å betrakte kirkebyggene som lokaler for Den norske kirkes aktivitet. Blant kirkebyggene finner vi mange av de eldste stående bygg i landet. Disse er gjennom århundrene reist av stedets folk, alltid bygget med omtanke og stolthet, og de fleste steder var kirken det eneste offentlige bygget. Følgelig fikk den en sentral plassering og ble utstyrt med det beste man kunne fremskaffe av arkitektur, håndverk og kunst.

For Trondheim sin del har 12 av byens 21 kirker en antikvarisk vernestatus. 8 kirker er listeførte (gjelder kirker bygget i perioden 1650 1850 og utvalgte kirker bygget fra 1850 og fram til vår tid) og 4 er fredete kirker (gjelder kirker bygget før 1537 (reformasjonen) og fra 1537 - 1649).

KFiT vil på denne bakgrunn peke på nødvendigheten av at staten tar et særlig ansvar for at kirkebyggene sikres og vedlikeholdes. Kirkebyggenes betydning tilsier at dette særlige statlige ansvar for deres kulturminneverdier ikke alene må vurderes som et bidrag til trossamfunnet Den norske kirke, men må være en del av en bredere forstått kulturpolitikk. KFiT er glad for at utvalget mener at offentlige støtteordninger til vernede og fredede kirkebygg bør videreføres. Prinsippet om likeverdig behandling av alle trossamfunn må ikke være til hinder for at det offentlige kan ha særskilte ordninger for kirkebygg. KFiT vil understreke at bygninger tilhørende andre trossamfunn også kan være omfattet av særlige ordninger for bygg med kulturminneverdier.

KFiT vil også nevne at vi for vår del går inn i en prosess hvor vi sammen med Trondheim kommune og andre trossamfunn vil vurdere hvilke muligheter og i hvilket omfang andre trossamfunn kan på egne premisser bruke kirker og kapeller som sine seremonisteder. Kirkene står der og har til dels ledig kapasitet. Det må være forvaltningsmessig gode løsninger om vi kan bruke de samme kirkene. Mange trossamfunn har relativt få medlemmer. Selv om alle trossamfunn har samme tilskudd pr medlem pr år, opplever vi at den økonomiske situasjonen for mange søstermenigheter gir lite rom for å betale det bruken av byggene koster.

Vigselsrett

Utvalget omtaler vigsel som både en offentligrettslig handling med sivilrettslige konsekvenser, samtidig som det beskrives som en viktig livsfaseovergang som det er knyttet mange tradisjoner og ritualer til. Utredningen drøfter kun den offentligrettslige handlingen. KFiT mener at et livssynsåpent samfunn bygges best ved at tros- og livssynsnærvær på ulike samfunnsområder utfylles og suppleres av et mangfold av tros- og livssynsaktører, ikke ved at Den norske kirkes rolle og nærvær blir redusert. Utvalget er delt i synet på den videre ordning for ekteskapsinngåelse. Dette gjelder også i forhold til vigselsmyndigheten. KFiT støtter utvalgets mindretall som går inn for at

DEN NORSKE KIRKE

Kirkelig fellesråd i Trondheim

tros- og livssynssamfunn beholder vigselfmyndigheten, slik ordningen er i dag. Kirkelig vigsel har lange tradisjoner i vårt land, og vi mener det skal sterke argumenter til for å avvikle en slik etablert ordning. Vi finner ikke at argumentene hos utvalgets flertall er tungtveiende nok for å avvikle ordningen med vigsel i regi av tros- og livssynssamfunn. Ordningen har dype røtter i det norske samfunnet og KFiT mener at ordningen fungerer godt slik den er i dag.

KFiT mener dette forslaget bryter med utvalgets premisser om aktiv tilrettelegging for tros- og livssynspraksis. Ekteskapsinngåelsens offentligrettslige betydning og statens kontrollbehov kan styrkes bl.a. ved utvikling av ordningen med prøving av ekteskapsvilkår.

Gravferdsforvaltningen

I kap. 18 foreslår utvalget at ansvaret for den offentlige gravferdsforvaltningen skal overføres fra Den norske kirke til kommunene. Det offentlige gravferdstilbudet blir i gjeldende gravferdslov lagt til kirkelig fellesråd i Den norske kirke. Stortinget vedtok i 2011 endringer i loven for å imøtekomme et større mangfold i gravferdsskikker mv. Forliket i 2008 og endringene i gravferdsloven i 2011 bekreftet imidlertid at det offentlige gravferdsansvaret fortsatt skal ligge hos kirkelig fellesråd.

Begravelsesbyråer og tros- og livssynssamfunn bistår de pårørende med seremonier og andre tjenester i forbindelse med dødsfall. I tillegg har vi et offentlig gravferdstilbud i regi av de kirkelige fellesrådene som sikrer gravlegging, kremasjon og drift av offentlige gravplasser. Utredningen bekrefter at Den norske kirke har utført sitt gravferdsansvar på en god måte, også overfor de med annen tro eller livssyn. I utredningen framkommer ingen kritikk av at kirken misbruker sin gravferdsmyndighet overfor de som har annen tro eller livssyn. Utvalgets konklusjon er likevel at dagens ordning med kirkelig fellesråd som lokal gravferdsmyndighet ikke kan videreføres - av prinsipielle grunner. Ansvaret må overføres til kommunen for å sikre likebehandling av alle tros- og livssynssamfunn. Utvalget mener at innbyggerne må møte en kommunal instans ved spørsmål om gravlegging, det er den "nøytrale" kommune som er en forutsetning for et likeverdig tilbud overfor et livssynsmessig mangfold.

KFiT tror at det praktiske dialogarbeidet som foregår rundt gravlegging og tilrettelegging på gravplassene, viser vei til en framtidsrettet måte for å leve sammen i livssynsmangfold. Kirkelig gravferdsforvaltningen viser at når "tro møter tro" kan resultatet bli dialog og gjensidig respekt, ikke spenning og konflikt. Den norske kirke som majoritetskirke og representert i alle kommuner, har etter vårt syn spesielt gode forutsetninger for samarbeid, religionsforståelse og å forstå kulturforskjeller i sin kontakt med menigheter fra andre trossamfunn. Forvaltningens tilknytning til Den norske kirke har gjort fellesrådet mer oppmerksom på kravene om like rettigheter og likeverdig behandling i et samfunn med livssynsmangfold. Dette gjenspeiler seg også i utviklingen av gravplasser og fokus på tilrettelegging for alle tros- og livssyn knyttet til gravferd. Vi mener det vil være livssynsåpenhet i praksis om Den norske kirke beholder denne rollen som aktør på vegne av storsamfunnet.

Den kompetanse og kultur som er opparbeidet i den lokale kirke på dette området er skjør og sårbare for drastiske omlegginger. Utredningen foreslår at ansvaret overføres til kommunene, uten

DEN NORSKE KIRKE

Kirkelig fellesråd i Trondheim

at konsekvenser for personell og etablerte fagmiljø blir drøftet. En stor del av gravplassene ligger rett ved en kirke, og KFiT savner en bredere vurdering av de eiendomsmessige utfordringene ved en overgang til kommunal gravferdsdrift. Utredningen stenger også for samarbeidsløsninger mellom kirke og kommune.

For KFiT er det uklart hvorfor utredningen legger til grunn at en livssynsmessig forankring er et hinder i møte med livssynsmangfold. Vi beklager at utvalget i liten grad drøfter hvilket gravferdstilbud som innbyggerne skal tilbys. Utredningen er mer opptatt av hvilken instans som utfører arbeidet. Utredningens manglende interesse for gravferdstjenestens innhold vekker bekymring for at en ensidig livssynspolitisk agenda skal ødelegge den kompetanse som er opparbeidet på dette området lokalt. Utredningens manglende tillit til livssynsbasert virksomhet kan ramme en rekke livssynsbaserte tilbydere av offentlige velferdstjenester, og rommer premisser for en offentlig tros- og livssynspolitikk som i liten grad blir drøftet. Vi tror at den manglende tilliten til tros- og livssynsbasert virksomhet kan ramme utredningens bærende idé om et livssynsåpent samfunn.

Den norske kirkes historiske rolle og Stålsett utvalgets historieskriving

KFiT finner grunn til å stille kritiske spørsmål ved deler av utredningens beskrivelse av Den norske kirkes historiske rolle. Vi viser her til vedtak i årets Kirkemøte for Den norske kirke der de i sak 11/2013 bl.a. uttalte: *"Utvalget synes å beskrive Den norske kirkes rolle i samfunnet de siste århundrene som en beretning om kirkens tap av kontroll over viktige samfunnsområder. Utvalget legger stor vekt på å beskrive kirkens overgang fra en maktbase i embetsmannsstaten til en av flere aktører på livssynsmarkedet i den sekulariserte staten. Komiteen erkjenner at historien om Den norske kirkes og kirkenes rolle i det norske samfunnet kan skrives på mange måter. Komiteen mener kirkenes rolle i moderniseringen og demokratiseringen av samfunnet, samt utviklingen av velferdsstaten også er perspektiver som hører hjemme i denne historien. Det gjør også kirkenes århundrer lange diakonale tjeneste og vesentlige bidrag til utvikling av den institusjonaliserte helse- og omsorgstjenesten og skolevesenet."*

KFiT vil her vise til det såkalte Enger-utvalget (NOU 2013: 4 *Kulturutredningen 2014*) som gir en annen beskrivelse av Den norske kirkes historiske rolle. Her beskrives Den norske kirke som en viktig kulturinstitusjon i kraft av sin rolle som forvalter av landets religiøse kunnskapstradisjoner og rituelle liv, som møteplass i samfunnet og pådriver for folkeopplysningsarbeid. Kirken beskrives som en institusjon som har vært med å bygge den kulturelle grunnmuren i Norge og mobilisert folk til aktiv samfunnsdeltakelse.

KFiT lar seg bekymre for om denne grunnmuren forvitres om ikke Den norske kirkes rolle gjennom menighetenes engasjement i lokalsamfunnene ses som særlig verdifulle bidrag i vår kultur.

Økonomiske og administrative konsekvenser – alternativer for fremtiden

I utvalgets mandat ble det presisert at utredningen skulle legge til grunn det såkalte kirkeforliket på Stortinget i 2008. Dette forliket var bakgrunnen for bl.a. endringene i Grunnloven vedtatt i mai 2012, og det har bidratt til en ytterligere nedbygging av statskirkeordningen i Norge. I pkt. 10.3 i

DEN NORSKE KIRKE

Kirkelig fellesråd i Trondheim

utredningen har utvalget valgt å skrive et eget tillegg om en framtidig tros- og livssynspolitikk som går ut over forutsetningene i kirkeforliket. I dette kapittelet har utvalget følgende forslag:

- Fjerne omtalen av Den norske kirke i Grunnloven.
- Fjerne den livssynsmessige begrunnelsen for Grunnlovens verdigrunnlag.
- En mer grunnleggende endring av forholdet mellom stat og kirke slik at Den norske kirkes rettslige og økonomiske regulering gjennom kirkeloven mv. erstattes med generelle ordninger som er felles for alle tros- og livssynssamfunn.

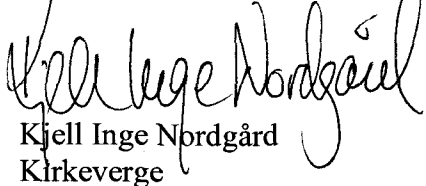
Kirkelig fellesråd i Trondheim støtter Kirkelig arbeidsgiver og interesseorganisasjon KA sin uttalelse omkring dette spørsmålet og vil spesielt fremheve;

«Utvalgets drøfting om alternativer for framtida vektlegger likebehandling på en måte som innebærer grunnleggende endringer for Den norske kirkes organisasjon og finansiering. Utvalgets forslag innebærer bl.a. at dagens kommunale finansieringsansvar for kirkelige formål erstattes av en felles statlig tilskuddsordning på nasjonalt nivå til alle tros- og livssynssamfunn. Dette innebærer et stort tradisjonsbrudd som bl.a. avkorter lokaldemokratiets involvering i tros- og livssynsspørsmål. Vi frykter at utvalgets forslag i denne saken forsterker tendensen til at det offentliges tros- og livssynspolitikk reduseres til å bli en passiv tilskuddsforvalter. Forslaget vil også gi grunnleggende endringer i demokratiske styringsforhold mellom nivåer i Den norske kirke. Etter KAs oppfatning kan det synes som om utvalget her har vektlagt prinsippet om likebehandling uten at det på en tilstrekkelig måte vurderer andre relevante hensyn.

Forutsatt ordninger som sikrer økonomisk og rettslig likeverdighet mellom tros- og livssynssamfunn kan det etter KAs oppfatning fortsatt være grunnlag for særlovgivning for Den norske kirke. KA vil understreke at Den norske kirke må være forberedt på videre endringer i de rettslige og økonomiske rammene for sin virksomhet. Slike endringer bør imidlertid skje på grunnlag av en bredere tilnærming enn det som omtales i denne utredningen, slik som hensynet til kirkemedlemmene, kirkedemokrati og lokaldemokrati, Den norske kirkes landsdekkende oppgaver og forvaltning av kulturarv og kulturminner».

Vennlig hilsen

KIRKELIG FELLESRÅD I TRONDHEIM

Kjell Inge Nordgård
Kirkeverge